

SCURTE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA
INTERPRETAREA FLEXIBILĂ A CONVENȚIEI
EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

DOI: 10.24193/SUBBIur.67(2022).4.4
Data publicării online: 31.05.2023

Cristina TOMULEȚ*

Rezumat. În cuprinsul acestui articol, am analizat interpretarea flexibilă a Convenției Europene de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului și cauzele istorice ale acestui mod de interpretare. În același timp, am identificat principalele greutăți și contragreutăți cu care operează Curtea în contextul interpretării Convenției, arătând că procesul în discuție seamănă cu un exercițiu de echilibristică, în cadrul căruia sunt puse în balanță diverse tehnici de interpretare. Am analizat interpretarea efectivă a Convenției, respectiv interpretarea sa evolutivă în contextul aplicării teoriei marjei de apreciere și a numitorului comun al statelor, precum și teoria obligațiilor pozitive. În concluzie, am arătat că interpretarea Convenției pare să fie „dezechilibrată” în direcția protecției efective a drepturilor fundamentale, ceea ce este preferabil față de o interpretare „echilibrată”, care să ne lase vulnerabili în fața abuzurilor statale.

Cuvinte-cheie: interpretare; Convenția Europeană; Curtea Europeană a Drepturilor Omului; drepturile omului; interpretare flexibilă; interpretare efectivă;

---

* Asist.univ.dr., Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, cristina.tomulet@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0000-0002-3218-3353>.

interpretare evolutivă; numitorul comun al statelor; marja de apreciere a statelor; obligații pozitive.

SHORT CONSIDERATIONS REGARDING THE FLEXIBLE INTERPRETATION OF THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS

Abstract. In this article, I have analyzed the flexible interpretation of the European Convention by the European Court of Human Rights and the historical causes of this method of interpretation. At the same time, I have identified the main weights and counterweights with which the Court operates in the context of the interpretation of the Convention, showing that the process in question resembles a balancing exercise, in which various interpretation techniques are used. I have analyzed the effective interpretation of the Convention, its evolutive interpretation in the context of the margin of appreciation of states and the emerging consensus doctrine, as well as the theory of positive obligations. In conclusion, I have pointed out that the interpretation of the Convention appears to be 'unbalanced' in the direction of the effective protection of fundamental rights, which is preferable to a 'balanced' interpretation, which would leave us vulnerable to state abuses.

Keywords: interpretation; European Convention; European Court of Human Rights; human rights; flexible interpretation; effective interpretation; evolutive interpretation; the emerging consensus doctrine; margin of appreciation; positive obligations.

Cuprins

I.	Introducere	139
II.	Legătura dintre modul în care s-a născut sistemul european de protecție a drepturilor omului și interpretarea Convenției Europene	141
III.	Regula de aur: interpretarea flexibilă a Convenției	143
A.	Interpretarea efectivă a Convenției sau „noi nu garantăm drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi concrete și efective”	146
B.	Interpretarea evolutivă a Convenției. Numitorul comun al statelor și teoria marjei de apreciere.....	150
C.	Teoria obligațiilor pozitive.....	154
IV.	Concluzii.....	162

I. Introducere

Ramura dreptului internațional și european al drepturilor omului este atipică datorită modului în care s-a născut. Deși în mod indirect, dreptul a protejat întotdeauna, într-o formă sau alta, mai mult sau mai puțin, drepturile omului, a fost nevoie de multe convulsii istorice pentru ca să apară o ramură de drept specială care să reglementeze acest obiect. Din nefericire, de-a lungul istoriei, filozofia s-a preocupat mai mult de problema drepturilor naturale decât științele juridice¹. Transpunerea drepturilor naturale în plan juridic a

---

¹ Din această perspectivă, drepturile naturale au apărut pentru prima dată în filozofia greacă antică, teoria în discuție fiind ulterior preluată și dezvoltată de Cicero. În Evul Mediu, teoria drepturilor naturale a fost dezvoltată în continuare de filozofi catolici, aportul cel mai substanțial în acest sens fiind adus de Toma de Aquino. Ideea drepturilor omului a fost, în cele din urmă, formulată explicit în secolul al XVIII-lea în perioada iluministă de către filozofi precum John Locke sau teoreticienii ai dreptului precum Jean-Jacques Burlamaqui. În acest sens, a se vedea M. MAHLMANN, *Mind and Rights. The History, Ethics, Law and Psychology of Human Rights*, Cambridge University Press, 2023, p. 178.

avut loc târziu în istorie ca urmare a unor necesități stringente. Într-o primă fază, acestea au fost transpuse în constituții ca drepturi ale „cetățeanului”, în contextul curentului constituționalist modern, pentru a se pune capăt diverselor forme de tiranie². Doar într-o etapă ulterioară, după cel de-al Doilea Război Mondial, comunitatea internațională a realizat în sfârșit că fără o protecție juridică reală și efectivă a drepturilor omului (nu doar ale cetățeanului) s-ar putea să nu mai fie nevoie de drept pentru că nu vor mai exista oameni³. Acea convingere colectivă reală a determinat actorii dreptului internațional să încheie diverse tratate și să creeze diverse organizații în scopul protecției drepturilor fundamentale, printre ele numărându-se și Consiliul Europei în cadrul căruia a fost adoptată Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁴. Bineînțeles că bunele-intenții nu au fost suficiente și majoritatea dezideratelor au rămas doar vorbe goale, afirmate în lumea politică. Cu toate acestea, impactul acestor tratate, chiar și politic, nu poate fi subestimat, având în vedere că majoritatea constituțiilor actuale din lume au preluat, în diverse forme, drepturile fundamentale enunțate în ele⁵.

---

² C. PERRY PATTERSON, *The Evolution of Constitutionalism*, Minnesota Law Review, Vol. 32, No. 5, 1948, p. 427. Conform autorului, „constituționalismul nu este decât numele pus încrederii pe care omul o are în puterea unui document de a controla un guvern”.

³ Din acest punct de vedere, în doctrină s-a arătat că cele două mari influențe care au stat la baza creării Consiliului Europei au fost experiențele din cel de-al Doilea Război Mondial și începutul Războiului Rece. În acest sens, a se vedea N-L. AROLD, *The Legal Culture of the European Court of Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2007, p. 19.

⁴ Convenția Europeană a fost primul tratat cu o sferă largă de aplicabilitate adoptat în domeniul protecției drepturilor omului de după cel de-al Doilea Război Mondial. În acest sens, a se vedea W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights. A Commentary*, Oxford University Press, 2015, p. 1.

⁵ De exemplu, Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată în 1948), care are doar caracter politic, a constituit o sursă de inspirație pentru foarte multe constituții din lume. În

Afirmarea, chiar și pur textuală, a necesității protecției drepturilor fundamentale este un pas important pentru protecția lor reală. Totuși, el nu este suficient, dacă luăm în considerare constituțiile comuniste, al căror conținut nu era foarte diferit de conținutul celor democratice.

Tocmai de aceea îmi propun să analizez, în acest context, problema interpretării tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului, raportându-mă cu precădere la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, având în vedere că ea produce efectele cele mai importante în sistemul nostru juridic și a dat naștere, totodată, celui mai efectiv sistem de protecție a drepturilor fundamentale din lume.

II. Legătura dintre modul în care s-a născut sistemul european de protecție a drepturilor omului și interpretarea Convenției Europene

Modul în care este interpretată o lege, o constituție sau un tratat internațional este strâns legat de motivele și contextul adoptării actului în discuție. Aceeași idee este valabilă, *a fortiori*, și în cazul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Impactul celor două războaie mondiale asupra conștiinței colective europene a determinat, în primul rând, apariția Convenției Europene, iar în al doilea rând, modalitatea sa flexibilă de interpretare⁶. Din această perspectivă, cred că acesta este cuvântul care

---

acest sens, a se vedea: European Parliament, *The Universal Declaration of Human Rights and Its Relevance for the European Union*, online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/628295/EPRS_ATA\(2018\)6_28295_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/628295/EPRS_ATA(2018)6_28295_EN.pdf).

⁶ Din acest punct de vedere, în ceea ce privește impactul Preambulului Convenției asupra interpretării sale, într-o opinie separată, judecătorul Tulkens a citat cauza *Wemhoff* ca precedent cu caracter de autoritate în sensul că „având în vedere că Convenția este un tratat-

descrie în modul cel mai adecvat interpretarea Convenției Europene: *flexibilitate*.

Convenția Europeană a fost adoptată la scurt timp după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial și după procesele de la Nürnberg, marcând începutul unei ere noi: *era protecției drepturilor fundamentale în Europa*. Scopul adoptării Convenției – prevenirea repetării atrocităților din timpul celui de-al doilea război mondial prin protecția reală și efectivă a drepturilor omului, a inspirat de-a lungul timpului și interpretarea sa, care este, prin esență, ghidată de metoda teleologică de interpretare. Scopul „măreț” al protecției drepturilor fundamentale a justificat, în istoria jurisprudenței Curții, nenumărate interpretări care s-au îndepărtat radical de textul Convenției, tocmai pentru că s-a considerat că în acest domeniu, stricta interpretare nu va contribui la promovarea obiectivelor Convenției. Prin urmare, interpretarea teleologică extensivă este metoda de interpretare preferată de Curte⁷.

---

lege, este necesară identificarea interpretării celei mai adecvate din perspectiva realizării scopului și obiectivelor Convenției și nu a celei care ar restrânge cel mai mult obligațiile asumate de state”. A se vedea CEDO, MC, Stummer v. Austria, ap. nr. 37452/02 din 7 iulie 2011, ECLI:CE:ECHR:2011:0707JUD003745202, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105575>, opinia parțial separată a judecătorului Tulkens, pg 3 citând CEDO, C, Wemhoff v. Germania, ap. nr. 2122/64 din 27 iunie 1968, ECLI:CE:ECHR:1968:0627JUD000212264, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57595>, pg. 8 *apud* W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights. A Commentary...*, p. 66.

⁷ Cu privire la acest aspect, în doctrină au fost enumerate mai multe practici ale instanței europene care se subsumează interpretării extensive: astfel, printre altele, Curtea a respins interpretările formaliste în favoarea celor care protejează scopul drepturilor fundamentale; a creat anumite drepturi care nu apar explicit în textul Convenției; a creat teoria obligațiilor pozitive, care are impact inclusiv în raporturile dintre particulari; a interpretat restrictiv

Un alt aspect legat de contextul adoptării Convenției care merită menționat ține de atitudinea statelor care au fondat și care au aderat ulterior la Consiliul Europei. Într-o premieră absolută, statele membre s-au supus de bunăvoie jurisdicției Curții, acceptând să răspundă în fața sa la inițiativa propriilor cetățeni sau persoane aflate sub jurisdicția lor⁸. Acest act, lipsit de egoism, motivat de convingerea că drepturile omului merită o protecție reală, a justificat, într-un sens, atitudinea Curții de a extinde pas cu pas sfera de aplicabilitate a Convenției, impunând tot mai multe obligații statelor membre⁹.

Având în vedere că problematica interpretării Convenției este inepuizabilă, mă voi rezuma, în cele ce urmează, la analiza succintă a câtorva principii, reguli, metode sau teorii create ori aplicate de Curte, în domeniul interpretării Convenției.

III. Regula de aur: interpretarea flexibilă a Convenției

Interpretarea flexibilă a Convenției constituie, în opinia mea, principiul fundamental al interpretării sale. Am ales această expresie deoarece ea reflectă faptul că nu există un algoritm rigid de interpretare în

---

excepțiile și derogările de la Convenție, precum și rezervele statelor; a decis că statele sunt responsabile și pentru acțiuni comise în afara teritoriilor lor. A se vedea S. DOTHAN, *In Defence of Expansive Interpretation of the European Court of Human Rights*, Cambridge Journal of International and Comparative Law, Vol. 3, No. 2, 2014, p. 513-514, 516.

⁸ R. CHIRIȚĂ, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 14.

⁹ Această practică a fost criticată în doctrină, considerându-se că în acest mod se încalcă voința democratică a statelor. S. DOTHAN, *In Defence of Expansive Interpretation of the European Court of Human Rights...*, p. 509.

baza căruia să se poată anticipa, în termeni absoluți, direcția în care se va orienta jurisprudența Curții într-un anumit domeniu.

Înainte de a încerca să descriu conținutul acestui principiu, voi sublinia ce *nu* este interpretarea flexibilă a Convenției. Astfel, în principiu, Curtea nu a recunoscut niciodată drepturi noi, neprevăzute în Convenție, printr-o contrazicere flagrantă a textului său, dacă acestea nu au putut fi subsumate de o manieră rezonabilă drepturilor prevăzute în Convenție¹⁰. De exemplu, instanța europeană nu a recunoscut niciodată *dreptul de a divorța*¹¹, deși a existat o presiune în acest sens din cauza dreptului irlandez care, până la un anumit moment¹², nu recunoștea acest drept în sistemul său juridic intern. Curtea a considerat că interpretarea flexibilă a Convenției nu poate merge atât de departe încât să extragă din dreptul la căsătorie, garantat de art. 12 din Convenție, exact opusul său, și anume dreptul de a divorța. Prin urmare, există niște limite impuse de interpretarea gramaticală și sistematică¹³ a textului Convenției pe care nici măcar Curtea nu își permite, în principiu, să le depășească.

---

¹⁰ *Idem*, p. 515.

¹¹ CEDO, C, Johnston și alții v. Irlanda, ap. nr. 9697/82 din 18 decembrie 1986, pg 51-58, ECLI:CE:ECHR:1986:1218JUD000969782, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57508>.

¹² Doar în 1995 a fost înlăturată interdicția constituțională de a divorța în urma unui referendum, urmând ca în mai 2019 să aibă loc un alt referendum, în urma căruia a fost redusă durata perioadei în care soții trebuiau să locuiască separat de la 4 la 2 ani. A se vedea Rory CARROLL, *Ireland votes to liberalise divorce laws after referendum*, in The Guardian, online: <https://www.theguardian.com/world/2019/may/26/ireland-votes-to-liberalise-divorce-laws-after-referendum>.

¹³ În această cauză, Curtea a utilizat regula semnificației comune a termenilor („*ordinary meaning*”), precum și metoda istorică pentru a ajunge la concluzia că art. 12 nu include dreptul de a divorța. De asemenea, instanța europeană a aplicat metoda sistematică pentru a ajunge la concluzia că nici art. 8 din Convenție nu poate fi interpretat în sensul că ar include acest drept.

Pe de altă parte, au existat cazuri în care interpretarea flexibilă a Convenției a condus în cele din urmă la o încălcare a limitelor ce decurg din metoda literală și sistematică de interpretare. De exemplu, în art. 4 pg. (3) lit. b) din Convenție, se prevede că nu constituie muncă forțată sau obligatorie: „orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu”. Interpretarea literală a expresiei pe care am subliniat-o conduce la concluzia certă că art. 4 nu impune statelor să creeze servicii civile alternative pentru obiectorii de conștiință. De aceea, art. 9 din Convenție nu ar trebui să fie interpretat de o așa manieră încât să se rețină o încălcare a libertății religioase atunci când serviciile civile în discuție lipsesc din sistemul juridic în cauză, iar obiectorii de conștiință sunt obligați să presteze un serviciu cu caracter militar. Aceasta este poziția de la care a plecat Comisia în jurisprudența sa¹⁴ pentru ca, un număr de ani mai târziu, Curtea să ajungă la concluzia exact opusă¹⁵. Schimbarea jurisprudenței în acest caz a fost motivată de o *interpretare evolutivă* a Convenției¹⁶ – „în lumina condițiilor de viață actuale”, dar și de *consensul emergent* al statelor, care au recunoscut în sistemele lor juridice dreptul de a refuza serviciul militar pe motive de conștiință¹⁷.

---

¹⁴ A se vedea, de exemplu, CEDO, Com., G.Z. c. Austria, ap. nr. 5591/72 din 2 aprilie 1973, ECLI:CE:ECHR:1973:0402DEC000559172, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100491>.

¹⁵ A se vedea CEDO, MC, Bayatyan c. Armenia, ap. nr. 23459/03 din 7 iulie 2011, ECLI:CE:ECHR:2011:0707JUD002345903, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105611>.

¹⁶ CEDO, MC, Bayatyan c. Armenia..., pg. 102.

¹⁷ *Idem*, pg. 103.

Se poate astfel observa că interpretarea flexibilă a Convenției este ca un exercițiu de echilibristică, ghidat de scopul protecției efective a drepturilor fundamentale, în care se folosesc mai multe greutăți și contragreutăți: interpretarea literală și sistematică, interpretarea extensivă sau largă, interpretarea evolutivă, „numitorul comun” al statelor și teoria marjei de apreciere, interpretarea teleologică și efectivă, teoria obligațiilor pozitive și a noțiunilor autonome, raportarea la condițiile speciale ale speței etc.

Astfel, după cum afirmam anterior, flexibilitatea interpretării Convenției rezidă tocmai în faptul că nu se poate anticipa cu certitudine în ce direcție se va îndrepta jurisprudența Curții, cu ce viteză va avansa într-un anumit domeniu, respectiv unde se va opri o linie de jurisprudență începută. De asemenea, nu se poate anticipa, într-o cauză concretă, care greutate sau contragreutate din cele menționate va influența soluția finală.

În cele ce urmează, voi analiza unele din greutățile și contragreutățile cu care operează Curtea în contextul interpretării flexibile a Convenției.

A. Interpretarea efectivă a Convenției sau „noi nu garantăm drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi concrete și efective”

Animat, la fel ca celelalte principii de interpretare, de scopul protecției drepturilor fundamentale, principiul interpretării efective a Convenției este strâns legat de principiul raportării la condițiile speciale ale speței. Din această perspectivă, Curtea privește întotdeauna dincolo de prevederile legale din dreptul intern pentru a vedea ce se întâmplă în realitate într-o speță concretă. Expresia consacrată de Curte – „noi nu garantăm drepturi teoretice și iluzorii, ci drepturi concrete și efective”¹⁸, lasă să se înțeleagă că statele s-au

---

¹⁸ A se vedea, de exemplu, CEDO, C, Airey v. Irlanda, ap. nr. 6289/73 din 9 octombrie 1979, pg. 24, ECLI:CE:ECHR:1979:1009JUD000628973, online:

apărat adesea în fața sa invocând drepturi teoretice și iluzorii, adică drepturi care există doar pe hârtie (în cadrul legal intern), și nu în viața de zi cu zi. Analizând realitatea, Curtea sancționează discrepanțele existente între sfera juridică și cea faptică, obligând în mod indirect statele să alinieze cele două sfere.

Din această perspectivă, una din cele mai comune aplicații ale acestui principiu se regăsește în modalitatea de interpretare a condiției de admisibilitate a plângerii constând în epuizarea remediilor interne. Aplicând această regulă cu un anumit grad de flexibilitate¹⁹, Curtea nu se mulțumește cu existența teoretică a remediului în dreptul intern, ci impune statelor să demonstreze prin practică judiciară relevantă că remediul este efectiv, iar dacă nu se convinge de acest lucru, absolvă reclamanții de epuizarea remediului în discuție²⁰.

De exemplu, în hotărârea-pilot *Rezmiveș și alții c. România*²¹, Curtea a stabilit că statul român are o problemă sistemică în ce privește supraaglomerarea din închisori, constatând totodată inexistența unor remedii efective în dreptul intern. Astfel, inexistența unui remediu preventiv este cauzată de caracterul sistemic al situației generalizate din închisori²², în timp

---

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57420>, în care Curtea a stabilit că în cazul unei reclamante care nu putea să își permită un avocat și nu se putea reprezenta singură într-o cauză civilă, a avut loc o încălcare a art. 6 § 1 din Convenție.

¹⁹ CEDO, C, Ringeisen v. Austria, ap. nr. 2614/65 din 16 iulie 1971, pg. 89, ECLI:CE:ECHR:1971:0716JUD000261465, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57565>.

²⁰ A se vedea European Court of Human Rights, *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 31.08.2022, pg. 113-114.

²¹ CEDO, Secția a IV-a, Rezmiveș și alții v. România, ap. nr. 61467/12 din 25 aprilie 2017, ECLI:CE:ECHR:2017:0425JUD006146712, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173351>.

²² CEDO, Rezmiveș și alții v. România..., pg. 123.

ce remediul de natură civilă a fost considerat inadecvat pentru că se baza pe principiul răspunderii subiective, care impune condiția vinovăției persoanei care a produs prejudiciul²³. Ulterior, în hotărârea *Polgar c. România*²⁴, Curtea a constatat că remediul de natură civilă a devenit efectiv, în ce privește reclamanții care nu se mai află în stare de detenție, având în vedere că sarcina probei impusă reclamanților nu a fost excesivă, procedurile au durat mai puțin de 2 ani, iar acțiunile civile au fost analizate în conformitate cu standardele stabilite în jurisprudența Curții²⁵. Nu în ultimul rând, jurisprudența prezentată de Guvern a fost consolidată odată cu pronunțarea unei decizii de către Înalta Curte de Casație și Justiție din 19 februarie 2020, în care au fost enunțate criteriile care trebuie aplicate în cauze de acest fel. Având în vedere că acea decizie a putut fi consultată de public în bazele de jurisprudență începând cu data de 13 iulie 2020, Curtea a considerat că remediul a devenit efectiv peste 6 luni, adică din data de 13 ianuarie 2021²⁶.

O altă ipoteză în care principiul efectivității interpretării este aplicat împreună cu teoria noțiunilor autonome vizează situațiile în care instanța europeană califică diferit anumite stări de fapt față de organele judiciare naționale, oferind preeminență realității, și nu paradigmei din dreptul intern din cauza căreia anumite stări de fapt sunt excluse din realitatea juridică, drepturile fundamentale implicate în situațiile în discuție rămânând din acest motiv neprotejate. De exemplu, în hotărârea Marii Camere din cauza *Creangă*

---

²³ *Idem*, pg. 124.

²⁴ CEDO, Secția a IV-a, *Polgar v. România*, ap. nr. 39412/19 din 20 iulie 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0720JUD003941219, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211234>.

²⁵ CEDO, *Polgar v. România...*, pg. 77-86.

²⁶ *Idem*, pg. 95-96.

c. *România*²⁷, Curtea a recalificat starea de fapt ca reprezentând o privare de libertate a reclamantului, având în vedere că acesta a fost citat să apară la Parchet la ora 9 dimineața pentru o declarație, fiind reținut în fapt la sediul Parchetului până la 10 seara, fără ca să se dispună arestarea sa preventivă decât de la acest ultim moment. Deși organele judiciare naționale nu au considerat că privarea de libertate a reclamantului este, într-adevăr, o privare de libertate, omițând să transpună realitatea stării de fapt în forma sa legală adecvată, Curtea Europeană a considerat că lupta împotriva corupției și necesitățile anchetei nu pot justifica tolerarea unor zone de non-drept²⁸. De asemenea, tot în contextul unor proceduri penale, în ce privește momentul de început al aplicabilității art. 6 din Convenție în raport de etapele procesului penal, Curtea a creat noțiunea autonomă a „acuzăției în materie penală”. Astfel, instanța europeană nu consideră că etapa urmăririi penale începe la momentul formal stabilit în codurile de procedură penală ale statelor membre, ci la momentul în care, în mod real, împotriva persoanei acuzate este formulată, explicit sau implicit, o acuzație penală care să afecteze în mod substanțial situația persoanei în discuție²⁹. Această decizie a fost motivată inclusiv de faptul că adesea, în practică, organele judiciare aveau obiceiul de a cita persoane acuzate ca „martori” în scopul de a le priva de dreptul la un avocat. Prin urmare, Curtea a stabilit că dacă din întrebările puse „martorului”

---

²⁷ CEDO, MC, Creangă c. România, ap. nr. 29226/03 din 23 februarie 2012, ECLI:CE:ECHR:2012:0223JUD002922603, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109226>.

²⁸ CEDO, Creangă v. România..., pg. 108.

²⁹ A se vedea European Court of Human Rights, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right to a Fair Trial (criminal limb)*, 31.08.2022, pg. 17.

se deduce că acesta este, de fapt, o persoană acuzată, garanțiile art. 6 încep să se aplice din acel moment³⁰.

Se poate astfel observa că prin crearea unor noțiuni autonome care corespund realității faptice, instanța europeană conferă efectivitate protecției drepturilor fundamentale.

B. Interpretarea evolutivă a Convenției. Numitorul comun al statelor și teoria marjei de apreciere

Interpretarea evolutivă este întotdeauna pusă în contrast în doctrină cu interpretarea „originalistă”³¹, care respectă voința inițială a legiuitorului. Din perspectiva acestui conflict, instanța europeană a respins în mod constant abordarea originalistă, considerând că Convenția Europeană este „un instrument viu, care trebuie interpretat în lumina condițiilor de viață actuale”³².

În sistemele de drept național, argumentul principal adus împotriva interpretării evolutive este încălcarea principiului democratic și a principiului separației puterilor în stat din cauza faptului că instanțele preiau, în contextul interpretării, funcția legiuitorului, care ar trebui să fie singurul competent să adapteze textele legale la realitățile actuale³³.

---

³⁰ A se vedea, de exemplu, CEDO, Secția a V-a, Kalēja v. Letonia, ap. nr. 22059/08 din 5 octombrie 2017, pg. 36-41, ECLI:CE:ECHR:2017:1005JUD002205908, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177344>.

³¹ Unul din cei mai importanți promotori ai curentului originalist în doctrina americană de drept constituțional a fost Antonin Scalia, care susținea că acest curent este singurul compatibil cu democrația. A se vedea A. SCALIA, B.A. GARNER, *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*, Ed. Thomson/West, St. Paul, Minnesota, 2012, p. 82-83.

³² G. LETSAS, *A Theory of Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2007, p. 59.

³³ A. SCALIA, B.A. GARNER, *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts...*, p. 409-410.

Argumentul menționat nu are aceeași forță în contextul interpretării Convenției, datorită caracteristicilor sistemului din care face ea parte. În primul rând, chiar dacă se poate afirma că interpretarea evolutivă încalcă voința statelor, care ar trebui să se exprime prin ratificarea unor protocoale adiționale la Convenție, afirmația nu este valabilă decât pentru o eventuală creare a unor drepturi total noi de către Curte, ceea ce nu se întâmplă prea des, după cum am arătat deja în cuprinsul acestui articol. În al doilea rând, interpretarea evolutivă este justificată în acest context tocmai de importanța acordată metodei teleologice de interpretare, o eventuală restricționare a Curții în raport de voința inițială a redactorilor Convenției fiind total contrară obiectivelor urmărite de aceasta, aspect cunoscut și asumat de către state odată cu ratificarea Convenției³⁴. De asemenea, interpretarea evolutivă a textelor Convenției este susținută și de caracterul lapidar al formulării drepturilor fundamentale³⁵, care oferă intenționat spațiu clarificărilor (inclusiv evolutive) pe cale jurisprudențială. Nu în ultimul rând, interpretările evolutive sunt „încurajate” și de faptul că instanța europeană este o instanță de drept internațional, care aplică regula precedentului de o manieră flexibilă, ceea ce înseamnă că ea nu este legată strict de propriile precedente, ci le poate dezvolta de la caz la caz în funcție de evoluțiile sociale³⁶. Din această perspectivă, ea nu poate fi comparată cu o instanță națională care funcționează într-un sistem centralizat, în care legiuitorul poate oricând să aducă modificări dreptului pozitiv. În sistemul dreptului internațional, modificarea tratatelor comportă o serie de dificultăți, iar confundarea funcției

---

³⁴ A se vedea, din această perspectivă, conținutul Preambulului Convenției Europene.

³⁵ M. MAROCHINI, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, 51 ZB. RADOVA 63 (2014), p. 65, 67.

³⁶ W.A. SCHABAS, *The European Convention on Human Rights. A Commentary...*, p. 46-47.

legislative și a celei judecătorești în cadrul activității instanțelor internaționale este un loc comun³⁷.

Un contraargument major care se poate aduce interpretării evolutive a Convenției este că prin intermediul său, Curtea ajunge să facă „politică” pe plan european³⁸ și să impună statelor unele direcții, pe care acestea sunt reticente să le primească din varii motive. Contraargumentul în discuție este valabil mai ales în domeniile sensibile pentru state din punct de vedere moral sau religios. De exemplu, Curtea Europeană a evitat până în acest moment să recunoască un veritabil drept la avort. Chiar dacă în hotărârea *Marii Camere din cauza A, B și C c. Irlanda*³⁹, Curtea a stabilit că interdicția de a obține un avort în Irlanda pe motive de sănătate fizică și psihică intră sub incidența art. 8, aceasta a considerat că dreptul la viață privată nu a fost încălcat în speță din moment ce reclamantele puteau opta pentru efectuarea avortului în străinătate. Din acest punct de vedere, Curtea a considerat că în lumina problemelor etice și morale extrem de sensibile pe care le ridică avortul, trebuie să i se recunoască statului o marjă de apreciere extinsă, chiar dacă numitorul comun al statelor ar sugera contrariul, având în vedere că în majoritatea statelor, avortul este permis în condiții mult mai puțin

---

³⁷ A se vedea T. GINSBURG, *International Judicial Lawmaking*, University of Illinois Law & Economics Research Paper No. LE05-006, p. 4-11, online: <https://ssrn.com/abstract=693861>.

³⁸ Din această perspectivă, s-a afirmat că subiectivitatea inerentă stabilirii conținutului drepturilor fundamentale invită elementul politic în această ecuație. A se vedea E. VOETEN, *Politics, Judicial Behaviour and Institutional Design* în J. CHRISTOFFERSEN, M.R. MADSEN (ed.), *The European Court of Human Rights Between Law and Politics*, Oxford University Press, 2011, p. 61.

³⁹ CEDO, MC, A, B și C v. Irlanda, ap. nr. 25579/05 din 16 decembrie 2010, ECLI:CE:ECHR:2010:1216JUD002557905, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-102332>.

restrictive⁴⁰. Totuși, odată ce statele recunosc prin legislația internă dreptul la avort în anumite condiții, acesta nu poate să fie lipsit de efectivitate ca urmare a unor practici instituționale, în caz contrar reținându-se încălcarea art. 8⁴¹. Pe de altă parte, în alte cazuri, Curtea nu a cedat în fața concepțiilor tradiționale ale anumitor state, obligându-le indirect să și le modifice, în lumina numitorului comun al celorlalte state membre. Astfel, deși Curtea nu a obligat statele membre să recunoască posibilitatea cuplurilor de același sex de a beneficia de instituția căsătoriei, instanța europeană a impus obligația implementării parteneriatelor civile pentru astfel de cupluri. Dacă în *hotărârea Oliari și alții c. Italia*⁴², Curtea a ținut cont de faptul că introducerea unei astfel de legislații reflectă sentimentele majorității populației italiene⁴³, în hotărârea Marii Camere din cauza *Fedotova și alții c. Rusia*⁴⁴, Curtea a invalidat în mod expres sentimentele majorității populației din Rusia, susținând că validarea lor ar conduce la o tiranie a majorității asupra minorităților⁴⁵.

---

⁴⁰ CEDO, A, B și C v. Irlanda..., pg. 233-241.

⁴¹ A se vedea CEDO, Secția a IV-a, P. și S. v. Polonia, ap. nr. 57375/08 din 30 octombrie 2012, pg. 100-112, ECLI:CE:ECHR:2012:1030JUD005737508, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114098>.

⁴² CEDO, Secția a IV-a, Oliari și alții c. Italia, ap. nr. 18766/11 din 21 iulie 2015, ECLI:CE:ECHR:2015:0721JUD001876611, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-156265>.

⁴³ CEDO, Oliari și alții v. Italia..., pg. 181.

⁴⁴ CEDO, MC, Fedotova și alții v. Rusia, ap. nr. 40792/10 din 17 ianuarie 2023, ECLI:CE:ECHR:2023:0117JUD004079210, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222750>.

⁴⁵ CEDO, Fedotova și alții v. Rusia..., pg. 214-219. O problemă interesantă ridicată de această hotărâre vizează efectele pe care ea le va produce asupra statului rus, având în vedere că pronunțarea hotărârii a avut loc după ce Rusia a încetat să mai fie parte a Convenției. Totuși,

Din cele prezentate mai sus, se poate observa că în principiu, în domeniile sensibile din punct de vedere moral sau religios, Curtea evită să facă pași majori care să destabilizeze opinia publică din statele membre, ci avansează lent, ținând cont de numitorul comun al statelor membre și de marja lor de apreciere, care reprezintă contragreutatea față de interpretarea evolutivă a Convenției. Pe de altă parte, în ciuda politicii pașilor mărunți, Curtea își asumă totodată rolul activ de instanță constituțională a Europei, care implică și contribuția sa la schimbarea anumitor concepții tradiționale în măsura în care acestea aduc atingere drepturilor fundamentale.

C. Teoria obligațiilor pozitive

Probabil că teoria obligațiilor pozitive este tehnica de interpretare prin care Curtea Europeană și-a extins cel mai mult, de-a lungul timpului, competența materială. Se poate chiar afirma că și-a dublat-o, din moment ce structura Convenției, în litera sa, este formată în jurul obligațiilor negative ale statelor, care, deși nu sunt enunțate expres în Convenție în calitate de concept, decurg de o manieră relativ clară din interpretarea literală a Convenției. Din acest punct de vedere, cuvântul „nu” apare aproape în fiecare prevedere a Convenției: „(...) moartea *nu* poate fi cauzată cuiva în mod intenționat” – art. 2; „nimeni *nu* poate fi supus torturii (...)” – art. 3; „nimeni *nu* poate fi ținut în sclavie” – art. 4 etc. De asemenea, concepția clasică, liberalistă asupra relației dintre stat și persoană în contextul respectării drepturilor fundamentale se bazează pe obligația acestuia de a nu interveni în mod nejustificat în exercitarea unor drepturi fundamentale, naturale, pe care statul nu le-a creat, ci doar le-a recunoscut.

---

hotărârea va produce efecte în raport de celelalte state membre care nu au implementat până în acest moment instituția parteneriatului civil pentru cuplurile formate din persoane de același sex, printre care se numără și România.

Pe de altă parte, suportul textual al obligațiilor pozitive este mult mai puțin evident. Din această perspectivă, în jurisprudența Curții s-a afirmat că art. 1 din Convenție reprezintă fundamentul obligațiilor pozitive⁴⁶: „Înaltele Părți Contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Titlul I al prezentei Convenții”.

În opinia mea, o interpretare pur literală și contextuală a art. 1 nu conduce în niciun fel la concluzia că obligațiile pozitive ar fi recunoscute prin intermediul Convenției. Dimpotrivă, art. 1 pare să se refere, dacă este analizat în context, tot la necesitatea respectării obligațiilor negative ale statului, așa cum sunt acestea expuse în articolele care urmează.

Cu toate acestea, începând cu hotărârea din cauza *Lingvistică Belgiană*⁴⁷, Curtea a recunoscut conceptul de obligații pozitive⁴⁸, ajungând să impună, de-a lungul timpului, trei mari categorii de obligații pozitive, care cuprind la rândul lor unele subcategorii, apărute ca urmare a confruntării instanței europene cu stări de fapt variate, care au necesitat anumite nuanțări.

Înainte de a prezenta pe scurt cele trei categorii, precizez că obligațiile pozitive contribuie în mod decisiv la respectarea efectivă a drepturilor omului și sunt, din acest motiv, tot o manifestare a interpretării teleologice a Convenției. Dacă obligațiile negative garantează respectarea drepturilor

---

⁴⁶ A se vedea, de exemplu, CEDO, MC, *Sørensen și Rasmussen v. Danemarca*, ap. nr. 52562/99 din 11 ianuarie 2006, ECLI:CE:ECHR:2006:0111JUD005256299, pg. 57, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72015>.

⁴⁷ CEDO, C, *Cauza Lingvistică Belgiană*, ap. nr. 1474/62 din 23 iulie 1968, ECLI:CE:ECHR:1968:0723JUD000147462, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57525>.

⁴⁸ Nu toți judecătorii au fost de acord cu recunoașterea acestui concept. A se vedea opinia parțial separată a judecătorului Terje Wold, care a afirmat că majoritatea, contrar formulării articolului 2 din Prot. nr. 1, a introdus pe cale de interpretare o obligație pozitivă în conținutul acestuia.

fundamentale pe verticală, exclusiv în relația dintre persoane și stat, majoritatea obligațiilor pozitive au un efect pe orizontală, în sensul că asigură respectarea drepturilor fundamentale între particulari⁴⁹. Din această perspectivă, statul ajunge să fie responsabil nu doar pentru acțiunile sale, ci și pentru unele omisiuni, în măsura în care acestea îi sunt imputabile. Răspunderea sa pentru omisiuni este mai restrânsă decât răspunderea sa pentru acțiuni tocmai pentru că statul nu este un actor omniscient, omniprezent și omnipotent care să aibă capacitatea de a împiedica orice încălcare a drepturilor fundamentale, care are loc sub jurisdicția sa. Din acest motiv, este important ca instanța europeană să nu impună statelor sarcini disproporționate, acest principiu fiind afirmat adesea în jurisprudență⁵⁰. Nu în ultimul rând, din perspectiva tehnicilor de interpretare a Convenției, se poate observa că teoria obligațiilor pozitive este mai degrabă o „creație” a Curții decât o formă de interpretare a Convenției.

Prima obligație pozitivă impusă de Curte statelor este cea de *a legifera în scopul protecției drepturilor fundamentale*. Odată cu celebra cauză *X și Y c. Olanda*⁵¹, instanța europeană a ajuns la concluzia că unele goluri legislative pot contribui decisiv la încălcarea drepturilor fundamentale, prin încurajarea unor comportamente care le aduc atingere în lipsa sancționării

---

⁴⁹ L. BURGORGUE-LARSEN, *Interpreting the European Convention: What Can the African Human Rights System Learn From the Case Law of the European Court of Human Rights on the Interpretation of the European Convention?*, *Inter-American and European Human Rights Journal*, Vol. 5, No. 1-2, 2012, p. 114.

⁵⁰ A se vedea, de exemplu, CEDO, MC, *Osman v. Marea Britanie*, ap. nr. 23452/94 din 28 octombrie 1998, pg. 116, ECLI:CE:ECHR:1998:1028JUD002345294, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58257>.

⁵¹ CEDO, C, *X și Y. v. Olanda*, ap. nr. 8978/80 din 26 martie 1985, ECLI:CE:ECHR:1985:0326JUD000897880, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57603>.

comportamentelor în discuție, în speță fiind vorba despre nesancționarea unei infracțiuni de viol ca urmare a unei deficiențe legislative din codul de procedură penală olandez.

În categoria obligației de legiferare, poate fi inclusă și *obligația de a interpreta normele dreptului intern în conformitate cu scopul protecției drepturilor fundamentale*. Din această perspectivă, Curtea a sesizat în unele cauze că anumite deficiențe interpretative pot conduce la violarea drepturilor fundamentale, fără ca textele în sine să fie contrare Convenției. Astfel de deficiențe interpretative afectează automat și eficiența anchetelor penale efectuate de state. De exemplu, în cauzele *M.C. c. Bulgaria*⁵² și *M.G.C. c. România*⁵³, Curtea a constatat că deficiențele interpretative au condus la încălcarea libertății sexuale a victimelor, în primul caz fiind vorba despre nesancționarea unei infracțiuni de viol în cazul căreia nu existau probe privind rezistența fizică violentă a victimei⁵⁴, iar în al doilea caz fiind vorba despre reținerea unei infracțiuni de act sexual cu un minor, și nu de viol, tot ca urmare a lipsei urmelor de violență fizică pe corpul victimei⁵⁵. Nu în ultimul rând, au existat cauze în jurisprudența Curții, în care deși exista o normă legală, clară și previzibilă, care nu ridică probleme de interpretare, organele

---

⁵² CEDO, Secția I, *M.C. v. Bulgaria*, ap. nr. 39272/98 din 4 decembrie 2003, ECLI:CE:ECHR:2003:1204JUD003927298, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61521>.

⁵³ CEDO, Secția a IV-a, *M.G.C. v. România*, ap. nr. 61495/11 din 15 martie 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0315JUD006149511, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161380>.

⁵⁴ În acest caz, Curtea a considerat că accentul în interpretarea normei de incriminare trebuia să cadă pe lipsa consimțământului victimei, și nu pe eventuala sa modalitate violentă de exteriorizare.

⁵⁵ În acest context, trebuie precizat că minora avea doar 11 ani la momentul la care a fost violată de un bărbat de 52 de ani, instanța considerând că victima l-a „provocat” pe inculpat să întrețină relații sexuale cu ea.

statului au refuzat pur și simplu să o aplice, ceea ce a condus la o încălcare a drepturilor fundamentale⁵⁶.

A doua obligație pozitivă impusă de Curte statelor este cea de *intervenție*. Spre deosebire de prima și a treia obligație pozitivă – cea de a realiza o anchetă penală eficace, obligația de intervenție are o natură factuală, în sensul că analiza respectării sale se face, în principiu, prin raportare la circumstanțele specifice ale stării de fapt, aplicându-se standardul diligențelor rezonabile. Aceasta este obligația care se pretează cel mai bine calificării sale ca fiind de mijloace, având în vedere că statul este obligat să facă tot ce-i stă în putință pentru a preveni concretizarea unui risc la adresa drepturilor fundamentale.

Respectarea acestei obligații se verifică în două etape. În primul rând, Curtea verifică dacă statul cunoștea sau trebuia să cunoască existența unui risc real, grav și iminent la adresa unui drept fundamental. Cu privire la examinarea acestei condiții, trebuie precizat că statele ajung cel mai des în posesia informației cu privire la riscul în discuție atunci când persoanele se află sub controlul lor (deținuți, pacienți într-un spital public, persoane internate într-o clinică de psihiatrie etc.). Dacă este vorba despre persoane care nu se află sub controlul statului, organele sale trebuie să fie informate cu privire la riscul în discuție. De exemplu, în numeroase cauze privind violența domestică în Turcia⁵⁷, poliția a fost informată cu privire la riscul la adresa

---

⁵⁶ În acest sens, a se vedea CEDO, Secția a II-a, Surugiu v. România, ap. nr. 48995/99 din 20 aprilie 2004, ECLI:CE:ECHR:2004:0420JUD004899599, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-61714>, în care deși s-au comis cel puțin șase infracțiuni de violare de domiciliu, organele de anchetă au refuzat să aplice dreptul intern, Curtea reținând din acest motiv o încălcare a art. 8 din Convenție.

⁵⁷ A se vedea, de exemplu, CEDO, Secția a III-a, Opuz v. Turcia, ap. nr. 33401/02 din 9 iunie 2009, ECLI:CE:ECHR:2009:0609JUD003340102, online:

vieții sau integrității corporale a unor femei, dar nu a luat măsuri rezonabile pentru a preveni concretizarea riscului în discuție, ceea ce a condus la constatarea încălcării Convenției. În cadrul celei de-a doua etape, instanța europeană verifică dacă statele au luat toate măsurile rezonabile pentru împiedicarea concretizării riscului la adresa dreptului fundamental. În ce privește verificarea respectării acestei condiții, trebuie menționat că analiza diferă de la caz la caz în funcție de circumstanțele specifice ale stării de fapt. Din acest punct de vedere, este destul de dificil, având în vedere natura factuală a acestei obligații, să se stabilească niște reguli rigide cu privire la respectarea sa. În acest sens, voi compara două hotărâri pronunțate de Curte cu privire la eliberarea condiționată a unor persoane care par să ajungă la concluzii contradictorii. Astfel, într-o serie de hotărâri pronunțate împotriva Germaniei⁵⁸, Curtea a analizat conformitatea dintre deținerea de siguranță (în scopul incapacitării) dispusă pe perioadă nedeterminată, cu posibilitatea eliberării doar odată cu dispariția riscului de recidivă, și dreptul la libertate prevăzut de art. 5 din Convenție. Această măsură se putea dispune în cazul persoanelor condamnate pentru infracțiuni grave cu caracter violent și avea ca scop protecția drepturilor altora. Cu toate acestea, Curtea a considerat că prevenirea *oricărui* risc de recidivă cu consecința anulării șansei de reabilitare

---

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945> sau CEDO, Secția a II-a, M.G. v. Turcia, ap. nr. 646/10 din 22 martie 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0322JUD000064610, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161521>.

⁵⁸ CEDO, Secția a V-a, M. c. Germania, ap. nr. 19359/04 din 17 decembrie 2009, ECLI:CE:ECHR:2009:1217JUD001935904, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96389>, CEDO, Secția a V-a, Glien c. Germania, ap. nr. 7345/12 din 28 noiembrie 2013, ECLI:CE:ECHR:2013:1128JUD000734512, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-138580>, CEDO, Secția a V-a, Bergmann v. Germania, ap. nr. 23279/14 din 7 ianuarie 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0107JUD002327914, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159782>.

a persoanelor condamnate este o măsură disproporționată. În sens contrar, în hotărârea *Maiorano și alții c. Italia*⁵⁹, Curtea a condamnat statul italian ca urmare a faptului că un judecător a eliberat pe timp de zi (cu obligația reînțoarcerii la penitenciar pe timp de noapte) o persoană care comisese zeci de infracțiuni în decursul vieții sale, inclusiv în timpul executării pedepsei, bazându-se exclusiv pe un raport psihologic pozitiv recent. Persoana în discuție a ucis două femei în timpul în care nu se afla în penitenciar, iar Curtea a constatat o violare a art. 2 din Convenție ca urmare a neîndeplinirii de către stat a obligațiilor sale pozitive. Se poate astfel observa că respectarea obligației de intervenție trebuie analizată în mod echilibrat în lumina circumstanțelor specifice ale cauzei.

A treia obligație pozitivă creată de Curtea Europeană este cea *de a realiza o anchetă penală eficientă* atunci când a avut loc o încălcare gravă a unui drept fundamental. Noțiunea de „anchetă penală eficientă” a apărut în jurisprudență tocmai din cauza faptului că instanța europeană a întâlnit în practică multe anchete ineficiente, în care, de exemplu, dosarele de urmărire penală s-au plimbat de la un procuror la altul până când a intervenit prescripția. Tocmai de aceea, Curtea a creat niște criterii determinante pentru calificarea unei anchete ca fiind eficiente. Înainte de a le analiza pe scurt, trebuie menționat că nu orice încălcare a unui drept fundamental trebuie remediată prin intervenția dreptului penal. Din această perspectivă, art. 2 (dreptul la viață), art. 3 (interzicerea torturii), art. 4 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate), art. 5 (dreptul la libertate și siguranță), art. 8 (dreptul la viață privată – unele ipoteze, cum ar fi încălcări ale libertății sexuale, violări de domiciliu, violări grave ale intimității, ale integrității fizice, unele ipoteze de

---

⁵⁹ CEDO, Secția a II-a, *Maiorano și alții v. Italia*, ap. nr. 28634/06 din 15 decembrie 2009, ECLI:CE:ECHR:2009:1215JUD002863406, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96250>.

violență cibernetică⁶⁰) impun intervenția mijloacelor de drept penal și, deci, inclusiv intervenția unei anchete eficace. Pentru încălcări mai puțin grave ale art. 8 (de exemplu, acte care violează integritatea psihologică), Curtea consideră că sunt suficiente remediile de natură civilă⁶¹.

Criteriile determinante pentru calificarea unei anchete ca fiind eficace sunt următoarele: independența organelor de anchetă (criteriu aplicabil mai ales atunci când persoane care reprezintă organe ale statului sunt anchetate de colegi de-ai lor, care mușamalizează situația); luarea tuturor măsurilor rezonabile pentru colectarea probelor relevante (caracterul complet al anchetei se analizează de la caz la caz în funcție de starea de fapt și natura infracțiunii); ancheta trebuie să fie inițiată prompt și să se desfășoare cu celeritate (celeritatea se analizează de la caz la caz, dar sunt situații în care o durată excesivă a anchetei demonstrează *ab initio* caracterul ineficace al anchetei, fără a mai fi nevoie să se analizeze restul criteriilor)⁶²; posibilitatea victimei sau rudelor victimei de a se implica în anchetă pentru a-și proteja interesele legitime (chiar de a solicita aplicarea unor măsuri de anchetă).

Cu privire la obligațiile pozitive prezentate anterior, se poate observa că fără crearea lor de către Curte pe cale interpretativă o mare parte a protecției oferită de Convenție nu ar exista. Prin urmare, și în cazul acestei

---

⁶⁰ A se vedea European Court of Human Rights, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, 31.08.2022, pg. 9, 12.

⁶¹ *Idem*, pg. 11.

⁶² De exemplu, o anchetă de peste 20 de ani în cazul evenimentelor de la mineriadă (CEDO, MC, Mocanu și alții v. România, ap. nr. 10866/09 din 17 septembrie 2014, ECLI:CE:ECHR:2014:0917JUD001086509, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-146540> respectiv de peste 30 de ani în cazul Revoluției din 1989 (CEDO, Secția a III-a, Asociația „21 decembrie 1989” și alții v. România, ap. nr. 33810/07 din 24 mai 2011, ECLI:CE:ECHR:2011:0524JUD003381007, online: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104864>, în cazul cărora a intervenit prescripția, nu are cum să fie o anchetă efectivă.

teorii, a prevalat interpretarea teleologică efectivă a Convenției față de interpretarea sa restrictivă.

IV. Concluzii

În cuprinsul acestui articol, am încercat să creionez în linii mari greutățile și contragreutățile cu care operează Curtea Europeană a Drepturilor Omului în contextul interpretării Convenției Europene.

Din această perspectivă, se poate observa că deși există contragreutăți, cum ar fi teoria marjei de apreciere a statelor, greutățile par să destabilizeze în mod radical exercițiul interpretării înspre scopul protecției efective a drepturilor fundamentale. Deși unele voci ar putea să susțină contrariul, în opinia mea, este preferabilă o astfel de interpretare „dezechilibrată” a Convenției într-un scop pozitiv – protecția drepturilor noastre, decât o interpretare „echilibrată”, care să ne lase vulnerabili în fața unor eventuale abuzuri ale statului.